

NYILT TÉR.*)

Válasz dr. Dengi János úrnak.

A Phil. Közlöny februári számában dr. Dengi János úr bírálta «A tropusokról» című értekezésemet. Legyen szabad e bírálatra néhány megjegyzést tennem, oly pontokra, a hol félreértés vagy egyéb tévedés történt; szerintem egyébként nincs is helye ellenbírálatban. Megjegyzéseim a következők: 1. Dengi úr szerint nem merem határozottan kimondani, hogy a synecdoche is tropus, pedig, folytatja tovább, épen én bizonyítom hosszan és érdekesen, hogy ez is átvitt értelmű kifejezés. — Gondolom, már ez a mondat is érezteti, hogy itt félreértés történt. De bizonyítja értekezésem következő pontja is (11. lap): «A synecdoche nyelvtörténeti fontosságáról már szótunk. *Mint tropusról a mai nyelvben* csak néhány megjegyzést teszünk». Kétségtelen tehát, hogy a synecdochét én is tropusnak tartom; értekezésembem csakis azt mondtam, hogy nem szükséges külön osztálynak tekinteni, hanem a metonymiához sorozhatni, mint szintén viszonyon alapuló fölcserélést.

2. Hibáztatja, hogy értekezésemben a metaphora egy fajára matematikai műveletet alkalmaztam. Néhány példával is bizonyít ellene és aztán kijelenti, hogy «a metaphorában nem két mennyiség egyenlőségével van dolgunk, hanem két tárgy hasonlóságával egyetlen jegyben». — Ki kell jelentenem, hogy állításomat továbbra is fenntartom. Ha két tárgy hasonló egy jegyben, stilisztikában talán mondhatjuk azt is, hogy egy jegyre vagy tulajdonságra nézve egyenlők. Az én példámban: *aranykalász*, mondhatjuk, hogy az arany és a kalász színre nézve egyenlők és a két dolgot tesszük össze egymással a metaphorában vagy mondjuk egyiket a másik helyett. Szabad legyen ez utóbbira is néhány példát fölhozni (szintén értekezésem példáiból): Az ember orra és a hajó előrésze kiálló, előrenyúló alakban egyenlők, tehát: hajóorr. A lázadásban a vezér és az emberi testben a fej egyenlő fontosságú, tehát: a lázadás feje; a ravasz ember és a róka egyenlők a ravaszságban, piszkos ember és a disznó a piszkosságban, a nemzet pacsirtája vagyis legjobb énekesnője és a pacsrta az énekben stb. Szóval azt a mennyiségtani szabályt alkalmazhatónak tartom nemcsak a mennyiségtani egyenlőség, hanem a fogalombeli hasonlóság esetében is.

Kívánom, hogy e néhány megjegyzés a dolog világosabbá tételére szolgáljon. Részemről szívesen elismerem Dengi úr objectiv ítéletét és kifejezem köszönetemet, hogy szerény dolgozatomat arra méltatta.

Dr. SZIGETVÁRI IVÁN.

*) E rovat tartalmáért nem vállalunk felelősséget.

Szerk.

Felelet dr. Szigetvári Iván úrnak.

Dr. Szigetvári Iván úr oly pontokat talál bírálatomban, melyekben *jélreértes* vagy *egyéb tévedes történt*. Megvallom, sem az egyiket sem a másikat nem veszem észre. Ellenkezőleg: ő értett félre s ő van tévedésben.

Válaszának 1. pontjában ugyanis azt bizonyítja, hogy hiszen ő a *synecdochét* is *tropusnak tartja*. Ezt én bírálatomban nemcsak kétségbe nem vontam, hanem hangsúlyoztam is. De épen, mert ennek *tartja*, láttam volna kívánatosnak, hogy *határozottan mondja is ki* a felállított rendszer világossága szempontjából. Ezt kifogásoltam, hogy *nem mondja ki határozottan*. Avval szemben, a mit ő értekezése 11. lapjáról citál, s melyben azonban szintén nincs kimondva, hogy a *synecdoche* is *tropus*, én azt citálom, a mit a 4. lapon mond: «*Ez a tropus két fő faja*» (t. i. a *metaphora* és *metonymia*). «*Szokták a tropusnak egy harmadik fajtát is megkülönböztetni*. Ezt *synecdochének* nevezik, de szintén viszonyon alapuló fölcserélés». Ez első mondatban világosan *ki van zárva* a *synecdoche* a *tropus* főfajai közül; már a következőben némi engedmény van s a 11. lapon úgy beszél róla mint *tropusról*. *Ez nem határozottság*, mert bizonytalanságban hagy s ezt kifogásoltam. Különben is a mit akkor elhalgattam, most jegyzem meg: a ki Gerber álláspontját fogadja el a *tropusok* magyarázatánál alapul (hogy *tropus* minden átvitt értelmű kifejezés) s a *metonymiát* a főfajokba sorozza, az sorozzon oda minden átvitt értelmű kifejezést is, tehát a *synecdochét* is, s az *ironiát* se hagyja árván bolyongani. Ezt kívánja a *határozottság* és a *világosság*.

Válaszának 2. pontjában, mely a *metaphorára* alkalmazott *matematikai műveletre* vonatkozik s melyet én *Erődinél* is, nála is kifogásoltam, kijelenti, hogy állítását továbbra is fentartja. Erre nézve én is kijelentem újból, hogy ez *logikai botlás* s a mit erre nézve *Erődinél* és *Szigetvárinál* mondtam, tovább is fentartom. Ez lehet *szemléltető eszköz*, *ifjagnál*, a *metaphora* könnyebb megértésére, de *philosophiai értéke* nincs, mert *határozottan logikai botlás*.

Dr. DENGI JÁNOS.